FITXA IDENTIFICATIVA

DADES DE L'ASSIGNATURA

Codi: 33724
Nom: Filosofia de l'educació
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Periode
1307 - Grau Pedagogia	Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació	2	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1307 - Grau Pedagogia	Fonaments Teòrics i Epistemològics de la Educació I	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

GOZALVEZ PEREZ VICENT EULOGI

CORTIJO RUIZ GEMMA

RESUM

La filosofia de l'educació tracta de justificar el saber pràctic de l'educació i servir com a instrument per a orientar la pràctica educativa. Al mateix temps conjuga la racionalitat teòrica i la pràctica, per a oferir una perspectiva integradora i relacional capaç de fer front els nous reptes socials i poder donar respostes educatives als mateixos.
En la matèria s'examinen, des d'una racionalitat pedagògica i pràctica, els principals continguts epistemològics, antropològics, deontològics i teleològics de l'educació. Es destaquen temes rellevants de l'actualitat, com la llibertat i la comunicació, trets que defineixen a l'ésser humà, i temes com els drets humans, l'ètica professional dels educadors, l'educació ciutadana i la participació activa en la societat. Els temes s'enfoquen des d'una perspectiva teòrico-pràctica per a provocar l'anàlisi, la reflexió crítica i l'acció de l'alumnat amb l'objecte d'entrenar-los perquè en un futur siguen capaços de seleccionar, analitzar, criticar i actuar en relació amb els problemes que li sorgisquen en l'exercici futur de la seua professió com a pedagogs i pedagogues.

Els continguts d'aquesta assignatura complementen, des de la reflexió i les propostes integrals d'acció, aquells altres que s'ocupen de l'estudi dels coneixements, així com dels procediments, habilitats i destreses educatives, estudiats en altres assignatures.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

Com a requisit o recomanació prèvia se suggereix el domini de l'expressió oral i escrita, la capacitat per a redactar amb precisió i rigor idees complexes i la capacitat de pensament crític i abstracte, en aquest cas al voltant dels fenòmens educatius.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

1307 - Grau Pedagogia

Que els estudiants adquirisquen el compromís ètic actiu amb els drets humans i amb la sostenibilitat.

Que els estudiants adquirisquen la capacitat de resoldre problemes i prendre decisions.

Que els estudiants adquirisquen la capacitat per a desenrotllar, promoure i dinamitzar habilitats de comunicació interpersonal.

Que els estudiants comprenguen els referents teòrics que constituïxen al ser humà com a protagonista de l'educació.

Que els estudiants desenrotllen estratègies i tècniques per a promoure la participació i l'aprenentatge al llarg de la vida.

Que els estudiants desenrotllen una capacitat crítica i autocrítica.

Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Que els estudiants recolzen i col·laboren en activitats docents en diferents contextos socioeducatius.

Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants siguen capaços d'analitzar i sintetitzar.

Que els estudiants siguen capaços d'avaluar recursos educatius i formatius.

Que els estudiants siguen capaços de desenrotllar un aprenentatge autònom al llarg de la vida.

Que els estudiants siguen capaços de reconéixer i valorar els processos afectius.

Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreplegar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Fonaments epistemològics de la pedagogia com a saber pràctic i racional

1.1. Els interessos de la filosofia de l'educació
1.2. La filosofia de l'educació i la racionalitat pedagógica
1.3. Epistemlogia educativa: positivisme i posmodernitat
1.4. La filosofia de l'educació i l'acció educativa
1.5. Alguns problemes del sistema educatiu actual

2. Antropologia i educació: perspectiva biològica, cultural i filosòfica

2.1. El saber sobre la persona i la pedagogia
2.2. Les bases biològiques de l'educació: la llibertat estructural
2.3. Aproximació a la neuroeducació des d'un punt de vista filosòfic
2.4. Models educatius de persona

3. La llibertat: teories, límits i promoció educativa de la llibertat

3.1. La complexitat de l'estructura biològica humana
3.2. Concepte de llibertat
3.3. La llibertat en la història. Perspectiva ètica i pedagògica
3.4. La llibertat com a autonomia, clau de l'educació
3.5. La construcció de la llibertat com a autonomia
3.6. Autoritat i llibertat en educació

4. La comunicació educativa

4.1. L¿educació com a fenomen comunicatiu
4.2. Educomunicació: origen i reptes actuals
4.3. Educació i ciutadania mediàtica
4.4. Recomanacions i habilitats per a una bona comunicació

5. L'ètica de les professions educatives

5.1. Professions educatives i societat del coneixement

5.2. Dimensions de l'ètica professional
5.3. Les professiones educatives com a servei públic: béns interns i externs
5.4. Principis ètics de les professions educatives

6. L'educació per a la ciutadania

6.1. Sentit de ciutadania
6.2. Dificultats per a l'exercici de la ciutadania
6.3. La societat civil i la participació
6.4. Educar per a la ciutadania: tipus de ciutadania
6.5. L'aprenentatge de la participació en centres educatius

7. Les finalitats de l'educació

7.1. Les finalitats, un problema clau per al sistema educatiu. Context històric
7.2. La dignitat de la persona, el dret a l'educació i les seues conseqüències per a les finalitats del sistema educatiu
7.3. L'educació com a servei públic, les expectatives socials i les seues implicacions per a les finalitats del sistema educatiu
7.4. Les finalitats i les pràctiques de l'educació en una societat democràtica

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	60,00
Total hores	**60,00**

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	5,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	30,00
Estudi i treball autònom	25,00
Preparació de classes	15,00
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00
Resolució de casos pràctics	5,00
Total hores	**90,00**

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia a seguir serà bàsicament una metodologia activa i participativa per part de l'alumnat. El professor assumirà un paper orientador i motivador, sent responsable de la part teòrica de l'assignatura. Tot i això, l'alumnat assumirà un paper actiu especialment a la part pràctica, on per grups haurà de reconstruir continguts, conceptes i arguments exposats en la part teòrica, treballant de manera col·laborativa i comptant amb les orientacions del professor, el qual s'encarregarà de facilitar materials, recursos, esclarir dubtes, recomanar línies d'acció, proposar activitats de treball personal i grupal (per exemple comentari de text o d'audiovisual, reflexió al voltant d'una notícia, preparació de dinàmiques o dramatització, etc.).... L'alumnat, com a resultat del treball cooperatiu, haurà de confeccionar un dossier de la part pràctica, i opcionalment fer una presentació del mateix per a la classe. També de forma voluntària, l' alumnat pot llegir i analitzar un llibre de la bibliografia, fent una recensió que serà complement per a la nota de la part teòrica.

AVALUACIÓ

El procés d'avaluació tindrà un caràcter continu, formatiu i al mateix temps participatiu. En conseqüència, es durà a terme tant des de la perspectiva individual com grupal, tenint en compte els diversos objectius marcats en el programa. Per la qual cosa l'assistència es considera recomanable i obligatòria, podent-se valorar, en aquest sentit, l'assistència i participació en les classes.

La quantificació de l'avaluació es realitzarà a partir d'aquests elements:

1. Prova escrita, amb respostes a les preguntes sobre les qüestions i conceptes essencials de cada tema, prèviament analitzats a classe i establerts abans de la prova. Valor de la prova escrita: **50%** de la nota global.

2. Treball pràctic grupal (recomanable 3-4 components). Aportació de coneixements i reflexions sobre un tema relacionat amb l'assignatura, a partir dels materials i dels recursos facilitats pel professor. El treball és una invitació a la participació creativa, mitjançant la recerca personal i grupal, la claredat i el rigor en el tractament de la informació, l'assistència i la participació en les classes i tutories... aspectes que es concretaran en l'elaboració de documents gràfics, materials textuals o audiovisuals, programes d'acció relacionats amb la pedagogia intercultural, etc. El treball pràctic final del grup conformarà un porta foli o dossier que haurà de ser lliurat al final del quadrimestre i abans de la realització de la prova escrita. També cap la possibilitat de l'exposició grupal dels resultats obtinguts, si amplien els coneixements o fan aportacions originals i interessants al voltant de l'assignatura. Valor part pràctica: **50%** de la nota global.

Modalitat no presencial: En cas de que l'alumne/a manifeste i justifique en les primeres setmanes del curs la impossibilitat d'assistir amb regularitat a les classes, podrà optar per **l'avaluació no presencial**, consistent en la prova teòrica (amb un valor del 60% de la nota) i en la recensió de dos llibres de la bibliografia (40% de la nota).

Les recensions constaran dels següents apartats:

Presentació general de l'obra i l'autor
Resum del llibre amb els arguments o idees més importants

Anàlisi detallada d'un capítol, amb fragments reproduïts i comentats
Valoració final: aportacions del llibre a l'educació i a la pràctica intercultural

Criteris generals d'avaluació

Domini de la terminologia específica i precisió conceptual.
Claredat en l'exposició escrita i capacitat de síntesi.
Exposició ordenada, sistemàtica i documentada dels continguts de la disciplina.
Elaboració personal, crítica i fonamentada de l'aprés.
Correcció gramatical i sintàctica de l'expressió.
Assistència a classe
Participació activa, compromís i interés
Qualitat dels treballs presentats: adequació als conceptes teòrics explicats, elaboració, originalitat, incorporació d'informació addicional, etc.
Compliment dels terminis de lliurament establerts.
Claredat de l'exposició, organització de les idees, capacitat de síntesi.

Nota important: Per a aprovar de l'assignatura i poder aplicar les mitjanes o percentatges dels diferents exercicis, és necessari superar o aprovar cadascun d'ells, obtenint almenys el 50% de les puntuacions assignades a cada activitat, siga teòrica o pràctica. Aquest criteri s'aplicarà tant a l'alumnat d'opció presencial com al d'opció no presencial.

NORMATIVA UV ACTUACIONS FRAUDULENTES I ÚS DE LA IAG

La realització fraudulenta de proves d'avaluació i el plagi en treballs d'avaluació seran considerats conforme al Reglament d'avaluació i qualificació de la UV (ACGUV 108/2017) i al Protocol d'actuació davant pràctiques fraudulentes (ACGUV 123/2020).

L'ús de tecnologies (inclosa IA), que no siga prèvia i expressament autoritzat pel professorat, per a confeccionar materials d'avaluació, permetrà que aquests no siguen considerats com d'autoria pròpia i seran tractats segons la reglamentació vigent i el Codi de Convivència i Bones Pràctiques de la UV (ACGUV 300/2023, DOGV, núm. 9747/18.12.2023).

BIBLIOGRAFIA

Referencias básicas

García, R., Gozálvez, V., Vázquez, V. y Escámez, J. (2010). *Repensando la educación. Cuestiones y debates para el siglo XXI*. Brief.

Gozálvez, V. (2000). *Inteligencia moral*. Desclée de Brouwer.

Gozálvez, V. (2013). *Ciudadanía mediática. Una mirada educativa*. Madrid, Dykinson.

Jover, G., Gozálvez, V. y Prieto, M. (2017). *Una Filosofía de la Educación del siglo XXI*. Síntesis.

Referencias complementarias

Bauman, Z. y Donskis, L. (2015). *Ceguera moral. La pérdida de sensibilidad en la modernidad líquida*. Paidós.

Cortina, A. (2009). *Las fronteras de la persona. El valor de los animales, la dignidad de los humanos*. Taurus.

Cortina, A. (2011). *Neuroética y neuropolítica. Sugerencias para la educación moral*. Tecnos.

Cortina, A. (2013). *¿Para qué sirve realmente la ética?*. Paidós.

Conill, J. (coord.) (2002). *Glosario para una educación intercultural*. Bancaixa.

Escámez, J. (2005). ¿El amor y la educación. Una aproximación desde Joaquín Xirau¿, en Varios Autores, *Cultivar los sentimientos. Propuestas desde la Filosofía de la Educación*. Dykinson, páginas 63-75.

Escámez, J., García, R., Sales, A. (2002). *Claves educativas para escuelas no conflictivas*. , Idea Books, pp. 109-150. (Capítulos 6° y 7°).

Escámez, J., Gil, R. (2002). *La educación de la ciudadanía*. CCS-ICCE.

Escámez, J; García López, R. (1989). "Antropología y educación", en *Filosofía de la educación hoy* (Conceptos, autores y temas). Dykinson, pp. 449-463.

García Amilburu, M. (1996). *Aprendiendo a ser humanos. Una antropología de la educación*. Eunsa.

García López, R.; Escámez, J. y Pérez Pérez, C. (2009). La educación ética en la familia. Desclée.

García, R., Jover, G. y Escámez, J. (2010). *Ética profesional docente*. Síntesis.

Gozálvez, V. (2006). Concepto y características de la ciudadanía cosmopolita o global. En Boni, A. y Pérez-Foguet, A., *Construir la ciudadanía global desde la universidad*. Intermón Oxfam.

Gozálvez, V. y Contreras, P. (2014).*Empoderar a la ciudadanía mediática desde la educomunicación. Comunicar*, 42, 129-136. http://www.revistacomunicar.com/index.php?

contenido=detalles&numero=42&articulo=42-2014-12

Gozálvez, V. y Jover, G. (2016). Articulación de la justicia y el cuidado en la educación moral. Del universalismo sustitutivo a una ética situada de los derechos humanos. *Educación XX1*, 19(1), 311-330. https://doi.org/10.5944/educxx1.15588

Gozálvez, V., Massanet, M.J., Hernando, A. y Bernal, C. (2019). Relación entre formación universitaria y competencia mediática del profesorado. *Revista Complutense de Educación*, 30(4), 1113-1126. https://doi.org/10.5209/rced.60188

Gozálvez, V., Romero, L.M. y Larrea, C. (2019). Twitter y opinión pública. Una perspectiva crítica para un horizonte educativo. *Revista Española de Pedagogía*, 77(274), 403-419. https://www.revistadepedagogia.org/rep/vol77/iss274/2/

Gracia, J. y Gozálvez, V. (2016). Justificación filosófica de la educación en valores éticos y cívicos en la educación formal. Análisis crítico de la LOMCE. *Teoría de la Educación. Revista Interuniversitaria*, 28(1), 83-103. https://doi.org/10.14201/teoredu201628183103

Gracia, J. y Gozálvez, V. (2019). La libertad incorporada como clave para la neuroeducación moral. *Sophia*, 26, pp. 59-82. https://doi.org/10.17163/soph.n26.2019.0

Hoyos, G. (ed.) (2008). *Filosofía de la educación*. Trotta.

Informe Delors (1996). *La Educación encierra un tesoro*. UNESCO

Larrauri, M. (2012). *La educación según John Dewey*. Tandem.

Martínez, M. (1998). *El contrato moral del profesorado*. Desclée de Brouwer.

Martínez, E. (2010). *Ética profesional de los profesores.* Desclée de Brouwer.

Nussbaum, M. (2012). *Las fronteras de la justicia. Consideraciones sobre la exclusión*. Paidós.

Naval, C y Altarejos, F. (2000). *Filosofía de la educación*. Eunsa.

Petitt. P. (2000). *Republicanismo. Una teoría sobre la libertad y el gobierno*. Paidós.

Pring, R. (2016). *Una filosofía de la educación políticamente incómoda*. Narcea.

Reboul, O. (1999). *Los valores de la educación.* Idea Books.

Reboul, O. (2008). *Filosofía de la educación*. DaVinci.

Sandel, M. J. (2010). *Justicia. ¿Hacemos lo que debemos?.* Penguin Random House.

Sen, A. (2000). *Desarrollo y libertad*. Planeta.

VVAA (1998). *Filosofía de la educación*, hoy (temas). Dykinson.

VVAA (1997). *Diccionario de filosofía de la educación.* Dykinson.

VVAA (1993,1995). *Pensadores de la educación* (tres tomos). Unesco.

VVAA (1992). *La filosofía de la educación en Europa*. Dykinson.

Zayas, B., Gozálvez, V. y Gracia, J. (2019). La dimensión ética y ciudadana del Aprendizaje Servicio. Una apuesta por su institucionalización en Educación Superior. *Revista Complutense de Educación*, 30 (1), 1-15. https://doi.org/10.5209/RCED.55443